

POSTANOWIENIE

20 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Łochowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 20 lutego 2024 r. w Warszawie
zażalenia Ł. M.

na wyrok Sądu Okręgowego w Gdańsku

z 23 listopada 2023 r., XVI Ca 1015/22,

w sprawie z powództwa Ł. M.

przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.

o zapłatę,

uchyla zaskarżony wyrok.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Gdańsku wyrokiem z 23 listopada 2023 r. uchylił wyrok Sądu Rejonowego Gdańsk-Południe w Gdańsku z 17 maja 2022 r. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Sąd Okręgowy wskazał, że umowa stron została przez Sąd Rejonowy przesłankowo uznana za nieważną, wobec wadliwie skonstruowanego mechanizmu indeksacji, opartego na kursach walutowych jednostronnie ustalanych przez bank i narzuconych kredytobiorcy (art. 58 § 1 i 3 w zw. z art. 353¹ k.c.). W ocenie Sądu Okręgowego zaniechanie przez Sąd pierwszej instancji zbadania żądania pozwu w oparciu o art. 385¹ i nast. k.c. skutkowało jednak nierozpoznanie istoty sprawy.

Zażalenie na ten wyrok wniósł powód, zaskarżając go w całości, wnosząc o jego uchylenie i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Skarżący zarzucił wyrokowi naruszenie art. 386 § 4 oraz art. 385 w zw. z art. 386 § 1 k.p.c.

W odpowiedzi na zażalenie pozwany wniósł o jego oddalenie oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Rozpoznając przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie na kasatoryjne orzeczenie sądu drugiej instancji, Sąd Najwyższy bada jedynie, czy sąd ten prawidłowo zastosował art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. Sąd drugiej instancji może bowiem uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w przypadku nieważności postępowania (§ 2), nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy zachodzi konieczność przeprowadzenia przez ten sąd postępowania dowodowego w całości (§ 4).

Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne służy więc przeprowadzeniu kontroli, czy orzeczenie zostało prawidłowo oparte na jednej z tych przesłanek, a zatem, czy powołana przez sąd rozpoznający apelację przyczyna uchylenia odpowiada ustawowej podstawie. Przedmiotem badania przy rozpoznaniu zażalenia jest istnienie procesowych podstaw wydania przez sąd drugiej instancji orzeczenia kasatoryjnego, zamiast merytorycznego zakończenia sprawy (postanowienia SN z 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41, i z 14 marca 2019 r., IV CZ 94/18).

Sąd Najwyższy przyjmuje konsekwentnie, że rozstrzygnięcie o uchyleniu wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania następuje w razie stwierdzenia takich wad orzeczenia w postępowaniu sądu pierwszej instancji, których sąd drugiej instancji nie może sam usunąć, wydając wyrok reformatoryjny. Prowadzenie przez sąd drugiej instancji uzupełniającego postępowania dowodowego i orzekanie reformatoryjne powinno zatem stanowić regułę, gdyż odpowiada założeniom apelacji pełnej. Przemawia to za ścieśniającą wykładnią przyczyn uchylenia orzeczenia określonych w art. 386 § 2 i § 4 k.p.c.

2. Pojęcie nierozpoznania istoty sprawy interpretowane jest jako wadliwość rozstrzygnięcia, polegająca na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź na zaniechaniu zbadania przez ten sąd materialnej podstawy żądania albo oceny merytorycznych zarzutów strony przy bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob. m.in.

postanowienie SN z 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999 nr 1, poz. 22, oraz wyroki SN z 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, i z 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2).

Wykładnia językowa, systemowa i funkcjonalna tego zwrotu pozwala na przyjęcie, że wszelkie inne wady rozstrzygnięcia, dotyczące naruszeń prawa materialnego, czy też procesowego (poza nieważnością postępowania i nieprzeprowadzeniem postępowania dowodowego w całości), nie uzasadniają uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Tego rodzaju braki w postępowaniu dowodowym i uchybienia prawu materialnemu popełnione w procesie subsumpcji powinny być w systemie apelacji pełnej załatwiane bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym (postanowienie SN z 27 lutego 2020 r., I CZ 2/20).

3. Nie jest wobec tego trafne stanowisko Sądu drugiej instancji, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy, gdyż nie zbadał żądania pozwu w oparciu o art. 385¹ i nast. k.c. Sąd pierwszej instancji uwzględnił niemal w całości roszczenie powoda, ustalając przesłankowo nieważność umowy zawartej z pozwanym bankiem, wobec wadliwie skonstruowanego w niej mechanizmu przeliczeniowego (art. 58 § 1 i 3 w zw. z art. 353¹ k.c.). Dochodzone zaś przez powoda świadczenie uznał za zasadne w świetle art. 410 k.c.

Jeżeli Sąd Okręgowy nie dostrzegł podstaw do podzielenia tej oceny prawnej władny był wydać wyrok reformatoryjny oddalający powództwo (art. 386 § 1 k.p.c.). Natomiast w razie uznania, że rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji jest trafne, ale oparte na wadliwej podstawie prawnej, mógł tę ocenę prawną skorygować. Wadliwa, czy też niepełna – według sądu drugiej instancji – ocena prawna roszczenia będącego przedmiotem sporu nie stanowi co do zasady nierozpoznania istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono już, że oceny o nierozpoznaniu istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. nie uzasadnia niedostateczne rozważenie przez sąd pierwszej instancji przepisów prawa materialnego, mających zastosowanie w sprawie, ani tym bardziej niedostateczne uzasadnienie wyrażonego w tym zakresie stanowiska (m.in. postanowienie SN z 19 marca 2014 r., I CZ 18/14).

W przyjętym w Kodeksie postępowania cywilnego modelu apelacji pełnej (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55), sąd drugiej instancji dysponuje bowiem kompetencją do prowadzenia postępowania rozpoznawczego, tak w aspekcie gromadzenia materiału procesowego, jak i oceny prawnej, na równi z sądem pierwszej instancji.

4. Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok. W wydanym postanowieniu nie było potrzeby rozstrzygnięcia o kosztach postępowania zażaleniowego, skoro obowiązek rozstrzygnięcia przez sąd właściwy przy ponownym rozpoznaniu sprawy o kosztach postępowania zażaleniowego toczącego się przed Sądem Najwyższym wynika wprost z ustawy (postanowienie SN z 8 listopada 2019 r., V CZ 50/19, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 18).

(r.g.)

[ał]